

АКАДЕМІК ІВАН ІЛЛІЧ ДАНИЛЮК
(03.12.1931 – 05.11.1988)

На небосхилі української науки і культури періодично з'являються яскраві постаті, які, як зірки, спалахуючи самі, опромінюють своїм світлом інших. Однією з таких постатей був Іван Ілліч Данилюк – непересічний громадянин України. Він народився в селі Рашкові Городенківського району Івано-Франківської області.

Його здібності до мистецтва й точних наук помітили ще вчителі семирічної сільської школи, де він здобував свої перші знання. Далі була Городенківська СШ № 1 (1947–1950 рр.), до якої увесь 8-й клас і першу чверть 9-го класу Іван щоденно ходив із Рашкова пішки, згодом жив у відкритому при школі гуртожитку. Навчаючись у 9–10 класах, був одним із найактивніших читачів Городенківської районної бібліотеки.

У Львівському університеті, де він навчався в 1950–1955 рр. на механіко-математичному факультеті, казали, що «Іван або спить, або займається математикою». В університеті він студіював математику під наставництвом Я. Б. Лопатинського та Л. І. Волковиського, які продовжили кращі традиції європейських математичних шкіл. Науковим керівником Івана Данилюка в аспірантські роки в Математичному інституті ім. В. А. Стеклова АН СРСР (м. Москва) був видатний математик І. Н. Векуа, яскравий представник грузинської та петербурзької математичних шкіл.

Отже, на ті часи Іван Данилюк здобув найсучаснішу математичну освіту, й уже перші його публікації про застосування теорії аналітичних функцій до диференціальних рівнянь привернули до себе увагу міжнародної математичної спільноти.

У Москві 1958 року Іван Данилюк успішно захистив кандидатську дисертацію «Некоторые свойства решений эллиптических систем первого порядка и краевые задачи» і був скерований на роботу до Інституту гідро-

динаміки Сибірського відділення АН СРСР (м. Новосибірськ). У Новосибірську за дисертацію «Исследование по теории краевых задач для эллиптических уравнений (плоский и осесимметрический случай)» у 1963 році йому присудили вчений ступінь доктора наук. Через два роки на запрошення Академії наук УРСР він повертається в Україну, де з 15 січня 1965 року обіймає посаду заступника директора з наукової роботи Інституту математики АН УРСР (м. Київ), а через півроку очолює в Донецьку новостворений Обчислювальний центр АН УРСР, який у 1970 році було перейменовано на Інститут прикладної математики і механіки (ІПММ) АН УРСР. Із 1965 року Іван Данилюк – професор. Тоді ж (17 грудня 1965 року) його обирають членом-кореспондентом АН УРСР.

Директором створеного ним інституту І. І. Данилюк працював до 1974 року. За дев'ять років він на «голому місці» (на час його приїзду до Донецька там працював лише один математик – кандидат наук) створив сучасний академічний науковий заклад, де під проводом відомих учених – академіка Я. Б. Лопатинського, членів-кореспондентів АН України І. І. Гіхмана, Г. Д. Суворова, П. В. Харламова, велися актуальні дослідження з фундаментальних проблем математики та механіки.

Інститут динамічно розвивався, але зі шкодою для науки за поставлення ним питання про українську школу у Донецьку, кваліфіковане як прояв українського буржуазного націоналізму, місцева влада ініціювала усунення Івана Данилюка з посади директора. З того часу йому не дозволяли виїздити на міжнародні конференції за межі держави, хоча його постійно туди запрошували. Тож друкували подані ним доповіді в збірниках праць цих форумів, незважаючи на відсутність самого вченого на зібраннях. Лише наприкінці 80-х років минулого століття трохи змінилося ставлення офіційної влади до Івана Данилюка. 15 січня 1988 року його було обрано академіком АН УРСР; того ж року він побував на Міжнародній конференції в Чехословаччині. Але тяжка недуга вже тоді підривала його здоров'я.

Із березня 1974 року Іван Данилюк продовжує очолювати відділ рівнянь математичної фізики ІПММ АН УРСР, у якому за його участю та під його керівництвом було виконано широковідомі у світі роботи фундаментального та прикладного характеру.

Він отримав важливі результати в теорії крайових задач Рімана–Гільберта для аналітичних функцій на площині за дуже слабких припущень на коефіцієнти задачі та якісні характеристики межі області; за аналогічних умов побудував теорію сингулярних інтегральних рівнянь. Результати цих досліджень увійшли до його монографії «Нерегулярные граничные задачи на плоскости» (Москва: Наука, 1975. – 295 с.), яку він присвятив матері.

Другим напрямком наукової діяльності Івана Данилюка були задачі з вільними межами, що виникають у гідродинаміці. Для дослідження цих задач він розробив теоретико-функціональний та варіаційні методи. Результати досліджень він опублікував у монографії «Об интегральных функционалах с переменной областью интегрирования» (Тр. Мат. ин-та АН СССР. – Москва: Наука, 1972. – Т. 118. – 112 с.), яку присвятив батькові. Згодом цю книгу було перевидано англійською мовою в США. Запропоновані в ній підходи потім учений застосував при вивченні теплофізичної задачі Стефана з вільною межею, зокрема, для доведення існування класичних розв'язків квазістаціонарних задач.

Загалом науковий доробок Івана Данилюка складається зі 145 наукових статей, у яких можна знайти яскраві приклади тонких аналітичних побудов, глибокого розуміння суті труднощів, що потребують дослідження, нетривіальних ідей щодо їх подолання. Частина цих робіт опублікована в книзі його вибраних праць (*Данилюк И. И. Избранные труды.* – Киев: Наук. думка, 1995. – 287 с.).

Іван Данилюк був не тільки видатним ученим, але й великим патріотом України. Він усіляко сприяв розвитку науки в Україні, зокрема, й у за-

хідному регіоні. З ініціативи академіків Івана Ілліча Данилюка та Ярослава Степановича Підстригача в Чернівцях 1988 року було відкрито науковий відділ Інституту прикладних проблем механіки і математики АН УРСР.

У науці Іван Данилюк був принциповим, завжди підтримував молодих науковців, сприяв їхньому зростанню. Він читав лекції для студентів Донецького державного університету, організовував наукові конференції, підготував 18 кандидатів і 4 доктори наук. Біля нього завжди було багато молоді, бо він мав також талант Учителя. І не тільки в математиці. Він чудово володів словом, любив слово в поезії та прозі, любив музику слова; був винятково освіченою людиною, неабияким знавцем історії, літератури, мистецтва; був шанувальником творчості Т. Шевченка, І. Франка, В. Стефаника, М. Шолохова, Б. Пастернака, С. Беккета. Любив українську поезію і пісню, поважав і примножував традиції та звичаї українського народу, дуже любив співати народні пісні, писав сонети.

Повз нього не проходили публікації журналів «Новий мир» та «Все-світ». Іван Данилюк вивчав давньогрецьку мову, щоб читати в оригіналі «Іліаду», уже після сорокарічного віку почав учитися гри на фортепіано. Серед його захоплень був також і футбол; він уболівав, зокрема, за київське «Динамо» й львівські «Карпати». А ще любив Іван Данилюк подорожувати і Україною, і за її межами. Однак це були не тільки милування краєвидами, але й подорожі в історію, починаючи з Геродота через Київську Русь, козаччину й до сучасності.

Отже, Данилюк Іван Ількович (так записаний він по батькові у метриці та в атестаті зрілості) долучився як до математичної культури, так і до загальнолюдської, залишивши для нащадків свій доробок і пам'ять про себе.

Своїми знаннями один із найвидатніших українських математиків Іван Данилюк щедро обдаровував своїх колег і учнів, які з вдячністю згадують його, часто збираючись біля його могили на високому місці на околиці Донецька. Звідси далеко видно степ і пагорби, а може, то скіфські кургани...

*Г. І. Данилюк, С. Д. Івасишен, П. І. Каленюк, М. В. Олійник,
Б. Й. Пташник, В. К. Романко, В. Ю. Шелепов,*

від відділу рівнянь математичної фізики ІПММ НАН України:

*Б. В. Базалій, Н. В. Васильєва, С. П. Дегтярьов,
М. В. Краснощок, А. Ф. Тедеєв*